

Gama záření z přírodních zdrojů

M.Necid^a

J.Maryáš^b

D.Brožek^c

^aStřední škola stavební Jihlava

^bGymnázium Jana Pivečky, Slavičín

^cGymnázium Trutnov

^amilosnecid@seznam.cz

^burl58ji@centrum.cz

^cd.brozek@seznam.cz

Abstrakt:

Článek se zabývá rozborem dvou vzorků z oblasti Černobylu: rašeliny a medu. V uvedených vzorcích bylo provedeno měření radioaktivity spektrometrií, pomocí polovodičového detektoru. Byly zde nalezeny prvky z rozpadových řad thoria a uranu. Například ^{214}Bi , který je součástí rozpadové řady uranu a ^{212}Pb , které je součástí rozpadové řady thoria.

1) Úvod

Účelem naší práce bylo zjistit jaké radionuklidy se ve vzorcích z Černobylu vyskytují.

Radioaktivita neboli radioaktivní rozpad je samovolná přeměna jader nestabilních nuklidů na jiná jádra, při níž vzniká radioaktivní záření. Rozlišujeme tři základní typy záření: alfa, beta, gama.

Alfa je korpuskulární záření jader helia.

Záření beta jsou částice (elektrony nebo pozitrony), které jsou vysílány radioaktivními jádry.

Záření při , kterém se v jádře atomu přemění neutron na proton, elektron a antineutrino, nebo obráceně.

Záření gama je vysoce energetické elektromagnetické záření vznikající při radioaktivních a jiných jaderných a subjaderných dějích. Záření gama je často definováno jako záření o energii fotonů nad 10 keV, což odpovídá frekvencím nad 2,42 EHz či vlnovým délkám kratším než 124 pm.

Spektrometrie je fyzikální obor zabývající se vznikem a vlastnostmi spekter. Je to metoda založená na interakci elektromagnetického záření se vzorkem.

2) Princip měření

K měření jsme používali polovodičový detektor. Gama záření produkované vzorkem z Černobylu vytvoří pomocí polovodiče elektrický náboj, který vyvolá elektrický impulz, který je následně zesílen v zesilovači a je mu přiřazen určitý kanál. Pomocí kalibrace přiřadíme každému kanálu určitou energii. Ke kalibraci jsme použili ^{40}K a ^{208}Tl .

Kalibrační rovnice

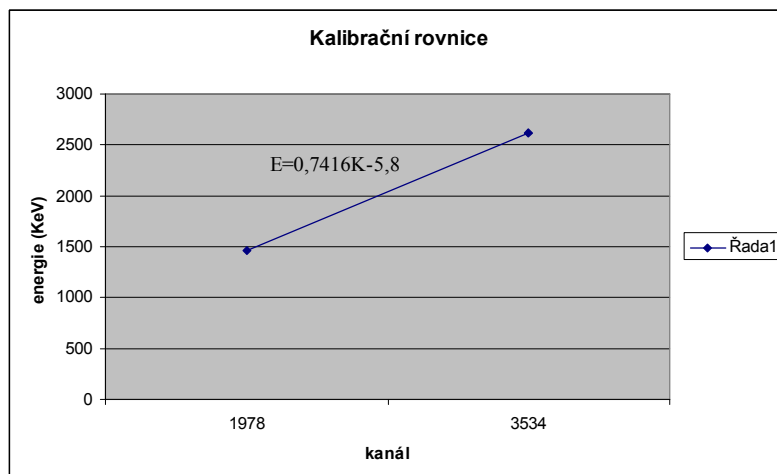
$$E - E_0 = m(K - K_0)$$

$$E = m(K - K_0) + E_0$$

E- energie

K- kanál

m- směrnice

3) Postup práce

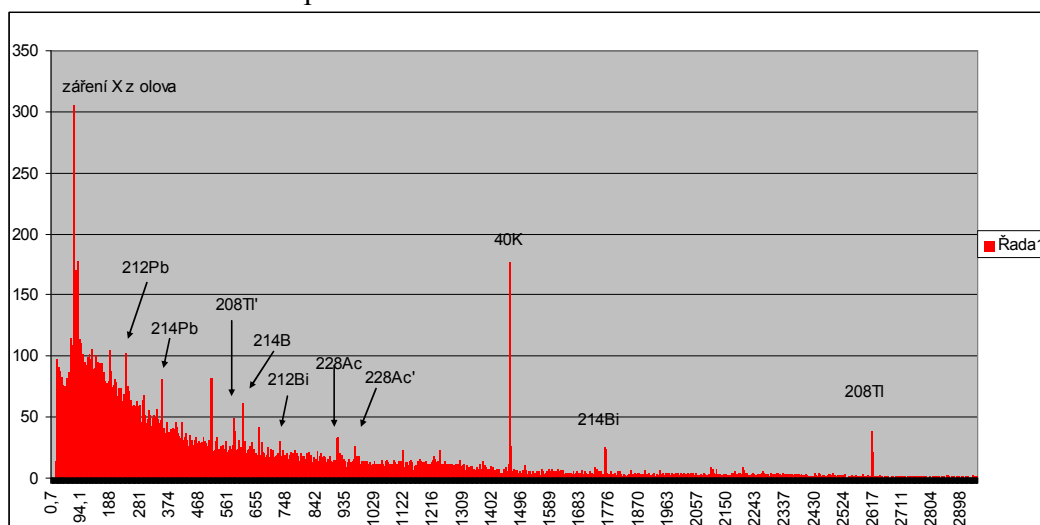
Materiály: HPGe polovodičový detektor, analyzátor, PC se softwarem Maestro (pro komunikaci s detektorem)

Vzorky: kobalt ^{40}K a cesium ^{208}Tl pro kalibraci, rašelina z oblasti Černobylu, med z r.1988 z oblasti Černobylu

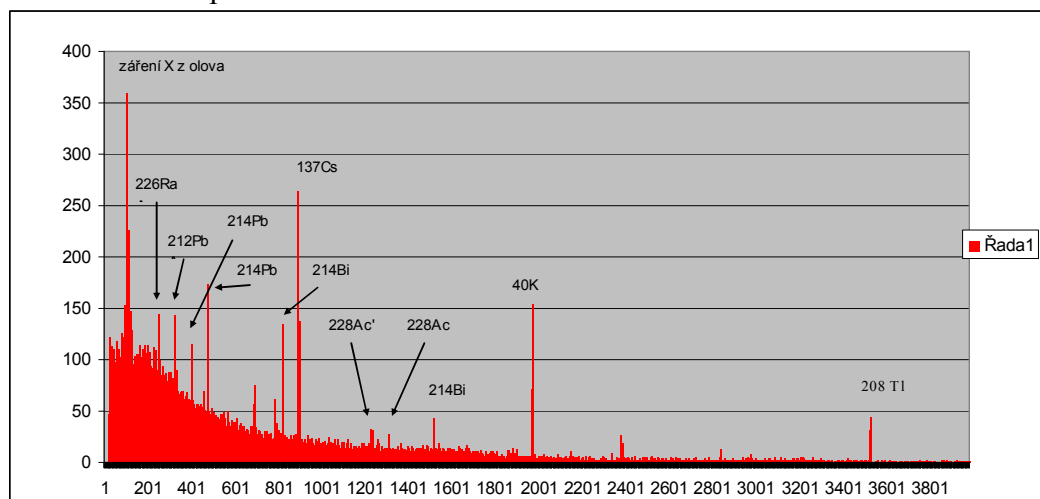
Metoda: kalibrace detektoru pomocí ^{40}K a ^{208}Tl , dále provedení měření pro dva vzorky a zpracování do grafu. Čas měření jednoho vzorku byl 120 minut.

4) Výsledky

Spektrum - med

Spektrum - rašelina

Z grafů je patrné, že vzorky obsahují prvky rozpadových řad uranu a thoria. Přítomnost těchto prvků je způsobena výbuchem jaderné elektrárny Černobyl v roce 1986. Zjistili jsme přítomnost ^{40}K a ^{137}Cs , které pocházejí z přírodních zdrojů.

5) Závěr

Cílem našeho pokusu bylo zjistit přítomnost radionuklidů ve vzorcích. Měření prokázalo zvýšenou aktivitu gama záření. Zařízení detekovalo mimo jiné také nebezpečný radionuklid ^{214}Bi , který vzniká rozpadem uranu a jehož výskyt je pravděpodobně způsoben havárií Černobylu v r. 1986. Dále vzorky obsahují ^{214}Pb a ^{208}Tl . Byl také zjištěn ^{40}K , který pochází z přírodních zdrojů.

6) Poděkování

Především bychom chtěli poděkovat Ing. Gonzalu Cabalovi za pomoc při projektu, jaderné fakultě ČVUT za uspořádání fyzikálního týdne.

7) Zdroje

http://cs.wikipedia.org/wiki/Gama_z%C3%A1%C5%99en%C3%AD

http://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1%C5%99en%C3%AD_beta

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Radioaktivita>

<http://astronuklfyzika.cz/JadRadFyzika4.htm>